

OCHĘDOSTWO (116) *sb n*

Wszystkie o jasne.

sg N ochędostwo (33). ◇ G ochędostwa (17). ◇ D ochędostwu (6). ◇ A ochędostwo (17). ◇ I ochędostw(e)m (19). ◇ L ochędostwie (2). ◇ V ochędostwo (2). ◇ pl N ochędostwa (3). ◇ D ochędostw(om) (1). ◇ A ochędostwa (11). ◇ I ochędostwy (4). ◇ L ochędostwach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Czystość, schludność; porządek; oczyszczenie; mundities (a. munditia) Calep, Cn (12) : Bo zać tám będzie iákíe ochędostwo v thákíego páná/ kofel brudny/ garnek o íednym vchu/ w oknie wiechcie RejZwierc 61v; Calep 679b; bo ochędostwo dom zdobi. GostGosp 152.*

Szereg: »dostatek albo (i) ochędostwo« (2): WerGośc 235; Drewniánych łtátkow wśzelákich ma byđź támże wielki dośtátek ząwśze: śít/ przetákov/ y innych wymyśłow: z czego dośtátek y ochędostwo bárzo íie okázuię w domu. GostGosp 130.

Przen: Czystość moralna, oczyszczenie z grzechów (2) : RejPos 341v; Y gdy wśzedł Pan w dom Zácheuřzow/ dźiwnie přędko wśzytko ochędostwo w fercu íego łtánęło SkarKaz 457b.

a. Dbáłość o czystość (5) : z łtąd zdrowi/ do wód tákich prze rokfóřzkę/ y dla ochędostwá: [...] vczęśćíáć íye íęli Oczko 12, 12, 18v, 33v; NÍę ták wiele ochędostwo/ Íáko śíwych włóřow mnořtwo. Ma Martoná w tey niewoli/ Ze íię ná koźdy dźíęń goli. CzahTr Lv.

2. *Piękność, ozdobność, wystawność; też działanie do tego zmierzające: ozdabianie a. ozdobienie (się); lautitia Calep, Cn; magnificentia Cn (45) : Lautitia, Epularum magnificentia – Ochędostwo. Calep [587]a; Nie pokázuię íię miłość ku P. Bogu wíęťřza v ludźi/ íedno gdy [...] ná budowániu y kośćiele wípániáłości świeckíey/ íego máíęřtat y niebieckíe pánřtwo [...] wyrażáią. Co też y do zbudowánia bliźních fłuży. Bo íię tákim ochędostwem dźiwnie fercę ludzkie do nabożeńřtwá wzbudza. SkarKaz 456b.*

ochędostwo czego (9): BibRadz Ex 35/21; gdyź widzimy dźiwnę ochędostwá niebá y zímie/ kwiatkow/ pťářzkow/ drzewek/ y źwirzát rozlicznych RejAp 177; KuczbKat 260; WujJud 181v; WujJudConf 181 v; W łámym łobie obacźřłz vwielbienie duřze twey/ y ćíálá twęgo/ wśzelkie ochędostwá świeckích rzecźy/ by też łnadź ząřaz w kupę zgromáďzonych přechodźące. LatHar 680, 667; Obácz/ íź dáry ná vźywaníę y ochędostwo kośćiółá y ołtarzow ofiářowáne/ bywáią pośwíęcione přzez oddáníę Bogu WujNT 98, Aaaaaa3.

W połączeniu szeregowym (1): [Rozmyślając o chwale niebieskiej przypatrz się] Mieyřćá onęgo íáńności/ ochędostwu/ přeřřřeněřřtwu/ dořtářkwí/ y beřpíęczności. LatHar 667.

Zwrot: »ochędostwem się zdobić« (1): ání śię złóřem niech nieokłáďáią/ ání zbyřtním łřzat ochędostwem zďobią KuczbKat 260.

Szereg: »(tak) ochędostwo a (jako i) poźyřtek« (2): GostGosp 132; że do nich [domów] kto wewnąřřz wśzedł/ [...] wśzyřtko do ochędostwá á do poźyřřku ołgłáď. GostGospSieb +3v.

Przen (9) :

ochędostwo czego (1): Y íęzyk oğień (íęřř) ochędostwo nieprawořći [mundus iniquitatis]. BudNT Iac 3/6.

Wyrażenie: »ochędostwo duchowne« (1): iżci okráfy y ochędostwá duchownego przybywa/ przyjemnieyfzym fię oczom Máieřtatu Bożego řtawafz. *LatHar* 204.

Szereg: »okrasa i ochędostwo« (1): *LatHar* 204 cf **Wyrażenie**.

a) *Wspaniałość, chwała* [w tym: czyje (5): *pron poss* (3), *G sb* (1), *ai poss* (1); czego (1)] (7) : poruczył mu vrząd kapłáńłki miedzy ludem/ y vbłogofłáwił go ochędostwem řwoim [*beatificavit illum in honestate*] *BibRadz Eccli* 45/8; Y gdy go obřtąpili řynowie Aaronowi z řwoim ochędostwem [*in gloria sua*]/ máiac w řekú ofiáry Páńłkie *BudBib Eccli* 50/13, *Eccli* 45/8.

Szeregi: »chwała i ochędostwo« (1): Ochędofze fię theraz zacnofciá y wielmořnofciá/ á oblecz fię w chwałę y w ochędostwo [*gloria et decore indue te*]. *BibRadz Iob* 40/5.

»ochędostwo i zacność« (3): *LubPs* T5v; Y będfie řpráwiedliwoř pářem ná biodrách iego (*marg*) Przez pás rozumie ochędostwo y zacność krolewłká. (–) *BibRadz Is* 11/5; *BudBib Sap* 18/24.

a. *Dbałość o swój wygląđ, zamiłowanie do strojów, elegancja; ornatus* *Modrz; gloria, cultus* *Vulg; elegantia* *Cn* (22) : będfieli [...] białá/ bláđá/ ábo řmiáđá/ iřby [...] nie fárbá/ nie wodkámi/ ále vbiořem/ ochędostwem/ áby fobie pomogłá: lecz ták řkrycie/ ták nieznácznie/ iřby fię ták zdáło/ że niedba namniey o ochędostwo. *GórńDworz* X4, G2v, L6, Ii7v; *RejZwierz* 243v; *ModrzBaz* 51; iř fię káźdemu chce dla ochędostwá y więtfzey powagi cudzořiemłkich potrzeb vřywać *GrabPospR* K3v; Wřzelkiego ochędostwá niechćiey zápomináć. *ZbyłPrzyg* Bv.

ochędostwo czyje [w tym: *G sb i pron* (4), *ai poss* (2)] (6): Tyć [*niewiasty*] ludziom řzáty řpráwuiá/ y to co ieřt ku ochędostwu ludzkiemu *BibRadz 3.Esdr* 4/17; *GórńDworz* G2; *RejZwierz* Bbb; *Bielřjem* 7; *GórńRozm* L3; Któřych [řon] ochędostwo niech będfie nie ono zwierzchowne w tráfieniu włofow/ ábo w nořzeniach złotyř/ ábo w vbierániu w řzáty *WujNT 1.Petr* 3/3.

ochędostwo czyje [= *jakie, podobne do czyjegoř*] (1): áby dworzánin był ochędofzny [...]: wřzákoř áby nie było białeygłowy ochędostwo/ ále męřczyřńłkie *GórńDworz* L7v.

W połąřzeniach szeregowyř (2): Iř ten [Włoch] ná wielu rzeczach dořyc czyni řwemu/ Ochędostwem/ miernořciá/ pořtawká y řłowki *RejZwierz* 240v; zali tam [na zjeřdzie w Przeszporku] kto Polaki ochedořtwem dořtatkiem y meřtwem celował *PapřUp* C4v.

W przeciwwstawieniu: »ochędostwo ... plugařstwo« (2): ktorá w ochędofřce kocháiacá fię widziáłá: [...] karałá iá mowiáć: Ochędostwo ćiełřne/ duřzne ieřt plugářstwo *SkarřYw* 142, 142 *marg*.

Wyrażenie: »ochędostwo ciełřne« [*řzyk 1:1*] (2): *SkarřYw* 142 [2 r.] cf *W przeciwwstawieniu*.

Szereg: »ochędostwo i zbytek« (1): zbytniey do ochędostwá chćei y wřzelákiego zbyřku [*ornatus studium et luxus omnis*]/ ludźie mądfzy nigdy niechwalili *ModrzBaz* 50.

Przen (1) : trzebá ráćzey cnotá niřzi złotem ochędostwá řzukáć [*decus quaerendum est*]. *ModrzBaz* 51v.

b. *O mowie* [*czego*] (1) : gdyby mi co inego przyřřło fię tłumaczyć/ nie fáme⁸⁰ Bogá řłowo/ tedybym mogł nie řłowo řłowem/ ále rzecz rzeczá wyrażáć/ ále ták řtráfřne powieřci tłumáczáć ochędostwá mowy řzukáć/ niebezpieřzna rzecz ieřt. *BudBib* b3v.

3. *To, co zdobi* (53) :

ochędostwo czego (3): Ktore ochędostwo iest kościoła krześcijańskiego. *KrowObr* 115v *marg* [idem] Ssv; DOkończone tedy ią Niebo y Ziemią/ y wżytko ich ochędostwo [et omnis exercitus eorum]. *BibRadz* Gen 2/1.

Szereg: »okrasa i ochędostwo« (5): Aleć w Świętym krześcijańskim kościele/ ią okrąfą y ochędofthwem/ nie Obrazy martwe/ [...] ale Obrazy żywe/ ktore ręká Boża stworzyła *KrowObr* 115v, 115v [3 r.], Ttv.

Przen (4) : Iest też [w kościele] ochędostwo prawdziwe przepowiedanie słowá Bożego *KrowObr* 115v. [Cf też wyżej »okrasa i ochędostwo« *KrowObr* 115v.]

ochędostwo czego (1): *SkarKaz* Ooood cf *Szereg*.

Szereg: »ozdoba i ochędostwo« (1): ozdoba ich [kościółów] y ochędostwo/ obliczność Boża w nich *SkarKaz* Ooood.

a) *Przedmiot chluby* (2) :

ochędostwo czemu (1): Abowiem dla ich piękności y pocziwości [córk] ią ochędofthwem domom swoim. *BibRadz* I 331b *marg*.

ochędostwo czyje (1): Izedziwość iest ochędofthwem ludzi słarych. *BibRadz* Prov 20/29.

a. *Przedmiot służący upiększeniu, ozdoba; piękny strój; niekiedy w funkcji coll.: ozdoby, piękne przedmioty; ornamentum* PolAnt, *Modrz*, *Calag*; *ornatus* Vulg, *Modrz*; *decor* PolAnt (41) : Sprawił też y Napierńnik Sądu/ [...] (*marg*) Niektorzy to zowá Racyonál/ ktore było ochędostwo/ co ie kładziono ná pierfi Biskupowi [...] (–) *BibRadz* Ex 28/15, Is 30/22, 2.Mach 5/3; A gdyż to tak bydlętom y żwirzętom Iprawić raczył takie ochędofthwá á takie rokofozy/ ktore tu poruczył pod moc człowiekowi śmiertelnemu *RejPos* 341; *RejZwierc* [193]v; *ModrzBaz* 51v; *Calag* 583b; Nieznam się do tych szat/ nie moy to iest vbior/ obce to iest ochędostwo *SkarŻyw* 195; ściány kościoła onego złotemi bláchami obite były. okrom innego nieofzácowanego ochędofthwá/ w iedwabiách y kámieniách drogich/ y naczyniu złotym y srebrnym bez liczby. *SkarKaz* 456a; Dwu rzeczy do spráwienia wefela potrzebá. Pieniędzy [...] Ná ochędostwo siełtrze, ná kuchnię, piwnicę, A mieysćá *CiekPotr* 40.

ochędostwo czyje, czego [= kogo, co zdobiące] [w tym: *pron poss* (5), *G sb* (3), *ai poss* (1)] (9): iżby się nie wvodził w vmyślech/ gdyby złothe y srebrne bálwany/ y ochędostwo ich vyzreli. *BibRadz* 2.Mach 2/2, I 366b *marg*; *RejAp* 175v, Dd3; *GórnDworz* Ii7v; *RejPos* 195v; *BudBib* 2.Mach 2/2; Ná co y białe głowy ochędofthwá głow swoich/ y subtylne roboty przędzie swoiey/ Ikládáły *SkarŻyw* 491; [Gdy tedy przychodził čás káżdey pánienci/ áby Iślá do krolá Achászwerołzá/ to iest po dwunásćie mieięcy/ iáko był zwyczay białych głow/ bo się w onych dnioch ochędażáły [sic implebantur dies abstersionum earum]/ pomázuiąc się przez sześć mieięcy olekiem z mirry/ á przez drugie sześć mieięci rzeczám]i wonnemi/ y innym ochędofthwem białych głow. *BudBib* Esth 2/12 (*Linde* s.v. *ochędożyć*). Cf »ochędostwo kościelne«.

ochędostwo czyje [= do kogo należące] [w tym: *G sb* (1), *ai poss* (1)] (2): *KochTr* 8; Zábraw mu śliczne owce/ y bydło rogate/ Ochędostwo Krolewskie/ y Iprzety bogate. *KlonWor* 22.

W połączeniach szeregowych (4): płácząc nad nim [Jeremiasz nad Jeruzalem] iáko wyláwiał ony bogáctwa iego/ ony ochędofthwá iego/ ony Ikarby iego/ ony kfiáżetá/ on lud/ ony kofzowne [!]

vbiory/ ony dziwne á zacne fprawy/ y piękne przyprawy ich *RejPos* 195v; *RejZwierc* [193]; *BiałKaz* 12v; *KlonWor* 22.

W charakterystycznych połączeniach: ochędostwo drogie, mierne, nieoszacowane, pocziwe, rozliczne, złote, złotem przykryte; ochędostwo bałwanow, białychgłow, głow, krolewskie, własne; ochędostwo mieć, sprawić (sprawować), ujrzyć (2), wysławić, zganić; ochędostwu przypatrzyć się.

Zwrot: »ochędostwem (o)zdobić (a. przyozdabiać)« (4): BiałKaz 12v; Ołtarze fobie w lećiech onych budował/ y ochędostwy iákie mieć mógł/ zdobił. SkarŻyw 459; SkarKaz 453a, 456b.

Wyrażenia: »ochędostwo kościelne« (1): świątczęm to Polkie kościoły/ [...] ktore [Jagiellonowie] wielkim nádánim/ ochędostwem kościelnym/ wielkimi dobrodzieyftwy ozdobili BiałKaz 12v.

»ochędostwo święte« = szaty sakralne (1): poštáwił fpiewaki Iehowie ktorzj go chwalili z ochędostwem świętem [in decore sanctitatis] BudBib 2.Par 20/21.

Szeregi: »dostatek i ochędostwo« (1): ktory [kościół wtóry] niwczym nie miał tákiego dostátku y ochędostwá/ iáki był w pierwżym przez Sálomoná zbudowánym CzechRozm 168.

»ochędostwo i koszt« (1): LVdzie nabożni/ [...] kościoły P. Bogu budowáli: [...] y wżelákim ochędostwem y kofztem przyozdabiali. SkarKaz 453a.

»ochędostwo i przyprawę« (1): rzezánie ozdobne z żiárniřtemi iábłki ná kápitelu flupowym [...]: thákowefz miał ochędostwo y przyprawy drugi flup [Similem et columna secunda habebat ornatum]. Leop 4.Reg 25/17. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»szaty i ochędostwa« (1): áby iey fżáty fprowować y ochędostwá/ w ktorym by mu fię lepiej podobác mogłá/ rofkazał. SkarŻyw 487.

»ubior, (i, a, abo) ochędostwo« [szyk 3:2] (5): A żbytnie [!] vbiory y ochędostwa/ niewieřci vmysł w męfzczyznach znaczą KwiatKsiąż Qv; RejAp 158; Bo fkromny á včziwy vbior/ ábo ochędostwo [Modicus enim et honestus ornatus]/ dobrego przyrodzenia zda fię być znákem ModrzBaz 50; NIefzczęfné ochędostwo/ żáłořné vbiory/ Moiéy namilřzey cory KochTr 8; WisznTr 17. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Przen (8) :

ochędostwo czego (1): oto wnet rozdam á rozřáfuię połowicę wřzytkiego dobrá fwoiego miedzy vbogie/ [...]. O piękneřz to były opony á wdzyęczne málowánia Pánu temu/ o wdzyęčneřz to było ochędostwo domu onego iemu. RejPos 351.

W przeciwstawieniu: bibl Is 61/3 »ochędostwo ... popioł (a. przyproszenie popiołu)« (2): RejPos 293; iżbym dał tym ktorzy w Syonie płáčzą ochędostwo miářto popiołu [et darem eis coronam pro cinere Vulg]. CzechRozm 119.

Zwrot: »ochędostwem ozdobić (się)« (2): Iákiemeř [Boże] ochędostwem myał ozdobić lato LubPs R3; RejPos 342.

Wyrażenie: »duchowne (a. duszne) ochędostwo« [szyk 1:1] (2): BibRadz I 351a marg; Láncuřzki/ perły/ złoto/ y pierścionki/ obracála ná ochędostwo duřzne/ á dáiąc to vbogim ná wieczne fię bogářtwo zdobywála. SkarŻyw 13.

a) Wspaniałość, chwała [czego] (1) : SCeprum krolewfkie wzyął Pan w ręce řwey możnořci/ Oblokł fię w ochędostwo Krolewfkiey zacnořci LubPs V2v.

4. Sprzęt, wyposażenie; ornatus Modrz; ornamentum JanStat (6) :

ochędostwo czego [= *do czego służące*] (1): Bo tak ná wlfem Kořcyoř twoy Pánye řplugawili/ [...] Ochędostwá twey chwały w niwecz rořypuyą *LubPs* R2v.

ochędostwo na co (1): Ktemu [řq w *Moskwi*] Rzemieřnicý pilni/ czyniąc ochędostwo ná řwoy Koń/ iáko boty/ Siodłá/ Dymitry/ Iárczaki/ Tebieńki/ Luki/ y wiele rzeczy innych *BielSpr* 66v.

W pořczeniach szeregowych (2): od pořtronnych narodow/ cokolwiek lepřzego řię wam zda okořo řywnořci/ vbioru/ y ochędostwá/ do tey Rzeczypořpolitey wnořicie. *ModrzBaz* 143; rozrřadzamy/ řkázuiemy/ y řřtawiamy: áby [...] ich Biřkupom/ [...] vmnieyřzenia/ řzacowania/ płace zápowiedzenia/ ze wřzyřtkiemi ich domořtwy/ řtrzelbą/ ochędostwy/ y wřzyřtkiemi rzeczámí przynaleřácemi/ [...] byřby zářię wřoconé. *SarnStat* 1097.

Wyrażenia: »ochędostwo domowe« (1): iř nie ieř nietylko v nas ále w kářdym narodźie nikt tak řprořny áni ná rozum řwoy niedbály/ coby [...] křiąg á piřmá miedzy řprzętem á ochędostwem domowym mieć rádniej niř czego inřzego nie wořł *GostGospSieb* +2.

»ochędostwo kořcielne« (1): á choć řámi nic nie máiąc od inřzych iáľmuřny řebrzą/ przeię z niey [...] ochędostwo kořcielne opátruią *ReszHoz* 117.

[»ochędostwo wojenne«: Ten [*Herkules*] wszystkie ochędóstwa wojenne porzucił, Do przędzenia kądzieľ z niewiařtą się rzucił. *HistEurial* 18.]

Szereg: »sprzęt a ochędostwo« (1): *GostGospSieb* +2 cf »ochędostwo domowe«.

Synonimy: 1. czystořć; 2., 3. elegancyja, okrasa, ozdoba, ozdobnořć, pięknnořć, przybranie; 3.a. przyprawa; 4. sprzęt.

Cf NIEOCHĘDOSTWO, OCHĘDOGA, OCHĘDOGOŚĆ, OCHĘDOŻENIE, OCHĘDOŻEŃSTWO, OCHĘDOŻKA, OCHĘDOŻNOŚĆ